

того, що в правоохоронців, працівників соціальних служб, суддів, а також у суспільстві в цілому існує досить нечітке розуміння негативних наслідків домашнього насильства для дитини, яка стала не тільки його жертвою, але й його свідком.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

2. Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» від 7 грудня 2017 року № 2229-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>.

3. Особливості розгляду справ, пов'язаних із домашнім насильством: навчальний курс для суддів. Київ, 2018. С. 63. URL: <https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2019/03/Curriculum-Adjudicating-Domestic-Violence-Cases.pdf>.

4. Стамбульська конвенція (Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами) від 11 травня 2011 року. URL: <https://rm.coe.int/1680462546>.

5. Дві історії людей, які в дитинстві стали свідками домашнього насильства / За матеріалами сайту zaborona.com. URL: <https://zaborona.com/dvi-istoriyi-lyudej-yaki-v-ditinstvi-stali-svidkami-domashnogo-nasilstva/>.

Вартилицька Інна Анатоліївна,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ПОЗБАВЛЕННЯ ПРАВА ОБІЙМАТИ ПЕВНІ ПОСАДИ АБО ЗАЙМАТИСЯ ПЕВНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ: ПРАКТИКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ

Практика призначення кримінальних покарань в Україні засвідчує, що протягом останніх років кількість засуджених правопорушників, щодо яких судами застосовано покарання у виді позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю має тенденцію до певного зростання.

На думку науковців, тяжкість кримінального правопорушення (суспільна небезпека того або іншого правопорушення) знаходить свій юридичний вираз у встановленій в законі за його вчинення мірі кримінальної відповідальності (вид і розмір кримінального покарання). У виді і розмірі покарання за те або інше кримінальне правопорушення виражається оцінка державою тяжкості кримінального правопорушення, його суспільній небезпеці [1, с. 29]. Отже, якщо санкції чинного кримінального законодавства юридично виражають тяжкість відповідних видів кримінальних правопорушень, то це повинно знаходити своє певне віддзеркалення в співвідношенні

тяжкості санкції і заходів покарання, призначених судами засудженим за відповідні види кримінальних правопорушень.

Обґрунтованою є на сьогодні позиція Пленуму Верховного Суду України, що відповідно до ст. 55 КК України позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю застосовується як додаткове покарання лише в тих випадках, коли вчинення злочину було пов'язане з посадою підсудного або із заняттям ним певною діяльністю [4].

Як основне, покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у 2020 року не було застосовано до жодного засудженого правопорушника. В якості додаткового суди призначили покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю 1253 правопорушникам, засудженим за різні види кримінальних правопорушень [3].

За привласнення, розтрату майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (стаття 191 КК України) у 2020 році засуджено 276 осіб. В якості додаткового покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю було призначене 137 правопорушникам, тобто лише до кожного другого із даної категорії осіб.

Ще більш показовим є приклад призначення у 2020 році покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами, (стаття 286 КК України). Із засуджених за вчинення цього кримінального правопорушення 1 722 осіб назване покарання як додаткове було застосоване лише до 703 правопорушників, тобто до 41 % від всіх засуджених. Зрозуміло, що певна кількість осіб, які порушили правила безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, не мали посвідчення на право керування транспортними засобами, однак, напевно можна вважати, що такими є саме ті майже 60 % від тих, хто вчинив це кримінальне правопорушення [3].

Звертає на себе увагу і практика застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю щодо суб'єкта кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, яким у переважній більшості складів цих правопорушень виступає службова особа. Так, у 2019 році за вчинення кримінальних правопорушень у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг, засуджено 783 осіб [2]. У 2020 році кількість засуджених збільшилася до 961 правопорушника, що на 5,1 % перевищує показник попереднього року [3]. В той же час, покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю у 2020 році застосоване як

додаткове лише до 229 осіб, засуджених за кримінальні правопорушення у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [3]. А це означає, що лише одна з чотирьох осіб, визнаних винними і засуджена, понесла дане покарання.

Позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене їй у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини Кримінального кодексу за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, як передбачено частиною 2 ст. 55 КК.

Однак, дане правило не дає достатньої ефективності у забезпеченні карального впливу розглядуваного покарання. Крім цього, викликає питання, чому в практиці судів застосування покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як основного виду є мізерним, а в деякі роки воно взагалі відсутнє. Навпаки, реалії сьогодення говорять про актуальність та необхідність включення цього покарання саме в якості основного до всіх санкцій тих складів кримінальних правопорушень, в яких суб'єктом виступає службова особа. Зокрема, такими правопорушеннями можна вважати контрабанду; порушення порядку ведення бази даних про вкладників або порядку формування звітності; незаконне видобування, збут, придбання, передача, пересилання, перевезення, переробка бурштину та значну кількість інших. Така законодавча новація сприятиме забезпеченню невідворотності кримінальної відповідальності та підвищенню її дієвості.

Список використаних джерел

1. Пионтковский А. А. Учение о преступлении по советскому уголовному праву. М., 1961.
2. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності. Види кримінального покарання за 2019 рік. № 6. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2019.
3. Звіт про осіб, притягнутих до кримінальної відповідальності. Види кримінального покарання за 2020 рік. № 6. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/rik_2020.
4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику призначення судами кримінального покарання» від 24.10.2003 № 7. URL: <https://court.gov.ua>.